

برای آنها داده شود و با اغلب سازهای ساخت خوشان را برای اظهار نظر نرد حقیقی می آورند که عیب و ایراد آنها را برایشان توضیح بدهد. تازه این اول قضیه است چرا؟ آنگاه می گفتم و این سازندگان صدای اصلی را هم درک کردند، حال باید چگونه سازند و با صفحه را چگونه تراش دهند که آن صدای موردنظر درآید؟! ... اگر در سه مورد وقت و شناخت در دستور بکار رود صدای آن نباید بد باشد اول انتخاب چوب مناسب، دوم پل گذاری صحیح و سوم تراش صفحه رو.

اکنون می پردازم به تراش صفحه رو: پس از این که گلهها توسط استاد کار اشکیه کار درآید، ابتدا صفحه روی دستور را بر گردانیته از پشت آن بر طرفین زیر تراش می دهیم: از قسمت های ضلع کوچک به عرض ۷ سانتی متر تا داخل صفحه با رنده و لیس و سمیاده تراش می دهیم این تراش باید معادل ۲۵ میلی متر باشد.

از طرف دست راست (در حقیقت زیر خرکهای سفید چوب) صفحه را بر گردانیته (پل) ابتدا ۷ سانتی متر و تا ضلع بزرگ ۱۶ سانتی متر با رنده ۲۵ میلی تراش می دهیم. از طرف دست چپ (یعنی زیر خرکهای زرد چوب) صفحه را بر گردانیته (پل) ابتدا ۸ سانتی متر تا ضلع بزرگ ۱۴ سانتی متر با رنده ۲۵ میلی متر تراش می دهیم. (مطابق شکل ۱۳) از ضلع بزرگ ۸ سانتی متر به طول کلاف بزرگ، سراسر تراش می خورد.

پس از تراش پشت صفحه که کاملاً توضیح داده شد، آنگاه با سمیاده شماره ۶۰ و با دست، محل های تراش خورده را سمیاده زده و بخصوص محل اتصالات چهارپای را که خوب صاف و صیقلی شوند. (بشکل شماره ۱۳ جهت تراش پشت صفحه رو خوب توجه فرمائید)

سردارایت (معمولاً درجه فوق و زیر)
توضیح: این تراشها باید با شیب ملایم به طرف مرکز صفحه انتقال پیدا کنند. (خطوط هاشور نشان دهنده محل تراش خوردگی است) زیر گلهها را نیز کمی با لیسه بربری داریم. محلی که با کلاف تماس دارد، خش زده و آج می زنی (حالا هر چه با لبه صفحه و کلاف خارجی می زنی)

اکنون صفحه را باز گردانیته، این صفحه آماده سوار کردن می بینیم. تراش ۷ سانتی متر و تا طرفین طرف چپ سفیدپنجه صفحه رو: سرشوم را داغ کرده تا به قوام آید، گنگه هم کلاف و هم صفحه را چسب زده و باید مواظب بود که صفحه نلغزد. چون محل آج و تراش و مرکز گلهها

به هم می خورد و سر پل ها را با چسب سفید نجاری، یکی یکی داخل می گذاریم و صفحه روی دستور را با کمال دقت که تغییر سیر ندهد، سوار کرده ابتدا چهار گوشه آن را می پندیم که تکان نخورد و سپس برای این که صفحه و کلاف چوب جفت شوند، چوبهایی (مانند کلاسیک اصلی...) به فاصله ۱۰ سانتی متر از یکدیگر قرار داده و با گیره دستهای، آنها را محکم به سمت می کنیم (مواظب باشید چوبهای ۱۰ سانتی را از ریزه و وسط صفحه تریب، زیرا صفحه می شکنند) ۲٫۵ سانتی متر روی کلاف باشد کافی است، معمولاً ۲۲ عدد گیره دستی بکار گرفته می شود.

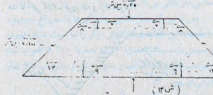
از این یعنی فرورفتگیهایی که در سطح کلاف و صفحات ایجاد می شود بدلیل اینکه چسب آنها خشک شده و دوام و استحکام مناسب کاری دستور افزوده شود ولی توجه داشته باشید که این آج به پله خارج کلاف و همجنس به لبه بیرونی صفحات برخورد نکند. بعداً که چسب می زنی و چوبهای اضافی صفحات را می بریزد، به اصطلاح (چون می کشی) پس از دانه کردن و سمیاده و لیس، محل دانه های عاج به شکل سیاه رنگ در اطراف دستور پیدا می شود که بسیار زشت و زنده و عاری از ظرافت است. (پایان هر کلاسفت کاری)

بخش دوم:
ظریف کاری در مناسبت گذشته عرض شد: هر اتصال که با چسب امر شوم انجام یابرد، حداقل بیست و چهار ساعت زمان برای خشکیدن لازم دارد، در زمستان این زمان بیشتر است، پس از اطمینان از خشک شدن چسب که به صفحه رو و کلاف زده ام گیره ها را یکی پس از دیگری باز کرده چوبهای اضافی را برمی داریم.

اطراف صفحه را بربری کرده، پس از حصول اطمینان از خوب چسبیدن اطراف صفحه، اضافی صفحه را با رنده زده ریز می بریم و سپس اطراف آترانه می کنیم که خوب هم سطح کلاف شود، اکنون برای تراش مجدد، صفحات آماده است!

تراش صفحه زویر: در این مرحله باید چهارچوبی داشته باشید که دستور از اطراف خوب خفت بیفتد که تکان نخورد. می توانید یک قند (قالب) با نیش آهن و با چوب سازند و با میوان بصورت چهارچوب موقت با چهار عدد چوب بانده طول و عرض و طرفین دستور به نیز بکوبید ولی میخواهه را تا آخر تکوبید که پس از اتمام کار میخ ها را درآورده و چهارچوب ها شونده به هر صورت تراش را طوری قرار دهید که صفحه روی آن در زیر قالب قرار بگیرد (چون می خواهی پشت آن تراش دهیم) اکنون مطابق شکل ۱۴ سراسر ضلع کوچک (بالای چوب) تراش می دهیم ۷ سانتی متر شرف دست راست از ۸ سانتی متر شرف و تا کلاف پایین ۱۲ سانتی متر ختم می شود، تراش دهید. مقدار تراش معادل ۱٫۲۵ میلی تر باشد.

بعد طرف دست چپ نیز از ۸ سانتی متر شروع و تا کلاف پایین ۱۶ سانتی متر ختم می شود. مقدار تراش معادل ۱٫۲۵ میلی متر سپس سراسر کلاف پایین را به طول ۹ سانتی متر و باز معادل ۱٫۲۵ میلی تراش دهید. پس از تراش با خوب سمیاده شماره ۶۰ خوب صاف کنید سپس سمیاده ۲۲۰ بکشید که هیچ خش نداشته باشد. اکنون قطر تمام جواب صفحه زویر باید ۷٫۲۵ باشد.

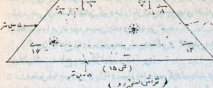

تراش صفحه زویر: پس از تراش کلاف، دستور را از چهارچوب درآورده پارچه یا موقت داخل چهارچوب قرار می دهیم که صفحات را خشک بیندازد. دستور را برمی گردانیم به طوری که زیر یا پشت آن داخل چهارچوب قرار گیرد و مطابق شکل ۱۵ از ضلع کوچک به عرض ۷ سانتی متر و به طول تمام ضلع کوچک به اندازه ۱٫۷۵ میلی متر و تا شیب ملایم به طرف مرکز صفحه تراش می دهیم.

بعد طرف دست راست (زیر خرک های سم های زرد) از ۸ سانتی متر شروع و تا ۱۴ سانتی متر در کلاف پایین ادامه پیدا می کند. و معادل ۱٫۷۵ میلی متر و با شیب ملایم به طرف مرکز صفحه تراش می دهیم. سپس طرف دست چپ (زیر خرک های سم های سفید) از ضلع کوچک ۸ سانتی متر شروع و تا ۱۶ سانتی متر در کلاف پایین ادامه پیدا می کند. معادل ۱٫۷۵ میلی متر و با شیب ملایم به طرف مرکز صفحه تراش می دهیم.

بعد از طرف پایین کلاف بزرگ به عرض ۹ میلی سرتراسر جدا کرده معادل ۱٫۷۵ میلی متر با شیب ملایم به طرف مرکز صفحه تراش می دهیم. لازم به تذکر است که اصولاً در تراش صفحه، احساس و عواطف سازنده بسیار بسیار در کار مؤثر است! ... پس از این مراحل سمیاده شماره ۶۰ و به دور قطعه چوب کوچک کلاف میکوبیم و روی سطح صفحه دستور را با سمیاده، خوب صاف می کنیم و با انگشتان دست به صفحه می کشیم که اگر ناهمواری دارد بازسازی کنیم. این حالت چوب بررسی را روی صفحه گذاشته و دقیقاً صفحه را مورد مطالعه و معاینه قرار می دهیم. ... پس از ختم حصول اطمینان از کار با سمیاده (۲۰۰ و سپس ۲۰۰۰) خوب صاف می کنیم. این صفحه اکنون آماده

بستن زه و وار با شیطانک است. اکنون قطر تمام جواب صفحه روی دستور باید ۵ میلی متر باشد.

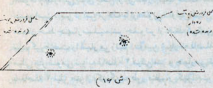
سوراخ کلاف بزرگ: معمولاً طول کلاف بزرگ در دستور کلاف معادل ۹۰ سانتی متر طولی است، اکنون وسط کلاف یعنی ۲۵ سانتی متر را علامت گذاشته و با منه ۱۷٫۵ میلی متر سوراخ می کنیم و سپس با چوب ساب تین گرد داخل آن راف می کنیم.

این سوراخ به دو منظور تعیین می شود: اول برای انتقال و جابه جایی دستور؛ یعنی انگشت اشاره را داخل آن نموده و از مکانی به محل دیگر انتقال می دهیم، پس در این صورت باید سوراخ طوری تعیین باشد که انگشت به راحتی داخل آن گردد.

دوم جنبه تین دارد که بیشتر این مورد، منظور ماست از این سوراخ رابطه بین دستور و سازنده آن را برقرار می کند بدین معنی که اگر سازنده خواست به دلائل بی ها را تغییر جهت داده و با احتمالاً برای نصب پل و گلاژ اقدام نماید، بتواند دسترسی به داخل دستور داشته باشد و غیره...

زه و وار با شیطانک: به منظور این که می سازه از روی خرک ها دارای تکیه گاهی باشد و هر سیم از سیمهای مخصوص به خودش عبور نماید که دارای ارتفاع معینی نیز باشد لذا طرفین دستور باید دارای زه و وار با شیطانک باشد.

طرز عمل: ابتدا طرفین دستور را به اندازه قطر ۱ سانتی متر با مداد و خط کش خط می کشیم و سپس با رنده، سطح محل این خط کشی شده سراسر با تاندا ۱/۲ میلی تر رنده کرده که از صفحه پایین تر باشد (مطابق شکل ۱۶) این عمل باعث می شود که فشار سیمها به طرفین دستور زه و وارها را بطرف مرکز دستور نکشد و پا کشته نشود.

اکنون دو قطعه چوب از جنس خود صفحه را از بلز دنده نموده که صاف و مستقیم باشد در اینجا نیز هم صفحه هم پشت شیطانکها را باید آج بزیند. طول شیطانکها را عملاً بلندتر از عرض طرفین دستور بگیرد. ارتفاع آن ۶ میلی متر، عرض آن با اندازه زنده شده صفحه باشد. چسب زده و دو

من رنگهای طبیعی و مصنوعی را با هم میچسباند. رنگ باید به طوری باشد که رگه های زیبایی خوب و حتی چشمه های آن از بین نرود و این همه زیبایی های طبیعت خودراندن معنای در قطعه جوئی مهم نهاده است. ظرافت بیان رگ احساس سازنده آن باشد. به نظر این جانب زیبرنگ گستران نیز این طرز تهیه کرده مناسب است. چوبهای اضافی گرد و مانند پوست و سایر دوروزیهای و ضحعات و خورده چوبها یا مغزهای پوست اثر و پوست خشک شده روی گردود (که سبزی رنگ است) مقداری حنا، رُئاس، و اجس، و زیتب. و ... در پالتی ریخته آنها را مدت دو ساعت میروشانند. سپس می گذاریم سرد می شود و بعد با صافی پارچه ای آن را صاف می کنیم. این آب به دست آمده را که رنگی تیره دارد در ظرف بزرگی ریخته و بازمی خوشاییم- آنقدر میجویند تا تمام آب آن بخار شود و پودری آن در نه ظرف باقی بماند (در اینجا باید که مواظب بود پودرها سوزند تا کسی دود چوبه بپاید برداشت و در ظرف دیگر عالی کرد) این پودر را جمع آوری نموده و با پنبه که پاره های پارچه ای کش از داده ایم به ملاست و آهستگی اول پشت سننور و بعد کلافها و بعد صفحه روبرو با صورت مالش روی می کنیم. اکنون اگر خوب تمییز رنگ تیره تر باشد، دو دست یا پودر زیادتری و مالش بیشتر و محکمتری این محل را تکرار می کنیم. برای نوع چوب آزاد نیز باید پیشتر از پودر استفاده نمود و با ممکن است کلافهای سننور به خاطر سبک بودن وزن آن از نوع افرا که سفیدتر است استفاده شود تا اینکه در این صورت باید که آنها را چندین بار با همین پودر رنگ کرد تا تمام سننور به دست دارای رنگی مناسب پیدا کند. (دقت در این مرحله مواظب بود توجه باشد)

لاص و اللعل:

پس از زیبرنگ مناسب که شرح آن داده شد، به منظور دوام و استحکام رنگ و هم چنین کمی دارای شفاف بودن و جلاداشتن از لاک و الکل استفاده می کنیم. مقدار عمل به طریق زیر می باشد:

کافی لایب از نوع الکل صنعتی الیلیک با درجه ۹۰ یا استاس الیلیک تریابتین باشد که لاک در آن حلال شود. این الکل از چوب و درخت بادست می آید و سعی است. لاک نیز ماده طبیعی است.

طرز تهیه آن: یک بطرف الکل باید دارای چهار قاشق غذاغوری لاک باشد. حتی الکل لاک و الکل باید دقیق باشد. چون اگر غلظت آن زیاد باشد هنگام کار خط می افتاد. این بطور در جای نسبتاً گرمی می گذاریم تا خوب مخلوط گردد. سپس چندین بار آن را تکان داده که با اختلاط کامل کاملاً مطمئن شویم. اکنون این لاک الکل آماده کار است.

برای شروع ابتدا از پشت سننور اقدام می کنیم، کمی پنبه لای پارچه ای از جنس نخی طبیعی قرار داده و آترا داخل ظرف

کوچکی که از محتویات لاک و الکل پر شده، می زباید که خوب آفشته شود. سپس کمی آن را فشار داده و به دست سننور داخل ظرف بریزد. آنگاه به نرمی ولی سریع به پشت سننور می مالیم (هر بار فقط یک دفعه) این لاک و الکل مایه لایب زیر نور آفتاب انجام پذیرد که سریعاً خشک شود هرهای که پارچه سننور را آفشته نمودند باید از بغل آن باز مجدداً آفشته نمود که روی هم آید تا خشک شود. این پارچه باید طوری تمامی شود که پشت سننور را جوارب کند که هیچ گونه خطی یا نامله شدن به چشم نخورد.

اگر مایه لاک و الکل دقیق باشد معمولاً چهار یا پنج دست کافیست.

سپس سننور را که روی چهارپایه ای استوار است، برداشت و کلاف بزنگی آن را روی چهارپایه ای می گذاریم و سه کلاف آنرا به طوری که زمین که بین زایویه ضلع کوچک (پشتانی) و اضلاع طرفین خط نشانمازده و یا مایع زباید می اصلاح نمایند. باز کلافها را چهار نیز مرتبه و احتمال دارد کشش بار مایع را برای کلاف، پارچه بزرگ زدن نیز برپای هر مایه لاک زدن می بایست کمی صبر کرد که تا حدود خشک شود.

بعد از این مرحله پشت صفحه را روی چهار پایه گذاشته و مانند صفحه زیر عمل می کنیم. ولی در این مرحله چون صفحه دارای زرد است و کمی گسار را با اشکال و روبرو می کند، می ابتدا پارچه را که کمی نازک نموده که زاویه بین صفحه و شیطناک را آفشته کند، و با لافلاص که هنوز خشک نشده، بقیه صفحه را لایب می زبیم. هر بار یک دست هم به زوار با شیطناک های طرفین می کشیم. چهار تا شش بار کافیست. سپس قدری نامل کرده تا خشک شود. بعد ضلع کوچک (پشتانی) را روی چهارپایه قرار داده ضلع بزرگ ۹۰ سانتی را لاک می زبیم- اگر محلی باقی مانده که کمی تار باشد نیز پارچه را نازک کرده در همان محدوده می کشیم. اکنون اگر روی صفحه و با کلافها دست بکنید احساس زبری می کنید. علت آنهم رسیدن مایه الکل است.

مقداری آب دارد و همین باعث بلندشدن الیالیف خوب می شود- حال برای همین این اشکال، چنین عمل می کنیم: پس از مراحل لاک و الکل کاری سننور را بمدت ۴ ساعت رها نموده تا خوب خشک شود. سپس با سیاده شماره ۶۰۰ که خیلی نرم است، ابتدا پشت صفحه را بکنواخت می کشیم زده کمی روغن پارافین تهیه می کنیم و انگشت را آفشته می کنیم (یک قطره) و به پارچه می مالیم و باز یک قطره دوباره و یک قطره دیگر (سه قطره در هر بار مایلند) و کمی هم از مایع لاک و الکل آفشته کرد و بر روی صفحه می مالیم، این بار باید مایع لاک و الکل بسیار کم باشد و به صورت مالش تمام نقاط صفحه را مالش می دهیم که خوب باصطلاح پوش بخورد حال دست بکشید: خم می کنید که بسیار صاف و زلال است!

برای کلافها و صفحه روتیز به همین متوال عمل می شود.

بیست و چهار ساعت بعد با اسکاچ برایت که مصرف شده و هیچ زبری ندارد با مقدار بسیار کم روغن بادام تلخ تمامی سطح و کلافها را ماساژ داده و پولیش بزنید با پارچه ای تمیز پاک کنید که هیچ گونه چربی روی صفحه باقی نماند (چون قبلاً لاک خورده است هیچ گونه چربی به چوب نفوذ نخواهد کرد)

در نظر داشته باشید هیچگاه قطر رنگ نباید کلفت و ضخیم باشد زیرا سننور مصنوعی جلوه خواهد نمود و رگه های زیبای چوب هم آید آنجا که باید معلوم باشد نخواهد بود و محو می شود. مضافاً باید رنگ سننور جدید نایل و پرده باشد زیرا چشم نوازنده را آزار می رساند و بازتاب آن برای نوازنده آزاردهنده است. موقتاً باید...

بخش چهارم

سپس الکل

این مرحله خود شامل چندین قسمت است: ۱- سوار کردن گوشه های ۲ کوپیند ساخته هاند مفتول روی شیطناک- کمین کشی خرگ ها و رنگ، ساجمه روی خرگها. که شرح هر کدام به قرار زیر است:

ابتدا باید که در مرحله باید شیارهای زرد وار از رنگ و سایر مواد پاک کرد: با یک آبی بسیار نازک یا کارد میوه خوری که دارای دندان های طرفین و کوته هستند، داخل دانه به دانه خط های افکنده که سیم به سیم به راحتی داخل آن جا باز می کند که سننور خوب کوک بگیرد. سپس ساجمه های در امیلی متری را با چکش و به آهستگی به طرف سیم گیرها می کوپیم و باندازه ۶ میلی متر سرهای آنها با بیرون می گذاریم، وقت شود که ارتفاع تمام ساجمه ها بکنواخت باشد.

سپس گوشه ها را با یک یک وارد سوراخها می کنیم و سیم روی هر چهار ردیف منظم و بکنواخت و هم چندین بار گوشه ها در یک ردیف واقع شود. معمولاً نظر به این که گوشه های نو توسط تراشکار یک یک بکند تا سیم شود، اندازه آنها مقدار کمی با یکدیگر تفاوت دارد لذا چندین گوشه از حد معمول بایستد و بالعکس فرورفتگی زیاد پیدا کنند. از آن تعویض نوده و دو سایز دیگر گوشه های در سوراخ ها هستند استفاده شود (تجرباً ماشین های وارد شده اند که به طور سری تراشی این عمل را انجام می دهد که نسبتاً بهتر و بکنواخت تر است) در هر حال تمام گوشه ها باید در یک ردیف واقع شوند.

پس از این مرحله مجدداً یک یک گوشه ها را درآورده و با چوب نازکی مانند چوب کزبیت که مقداری پارچه بان بسته ایم وارد کرده (بموردی که برای های اطفال نوزاد استفاده می شود) کرده و داخل هر سوراخ از گوشه ها نوده و گوشه مربوطه را در جای خودش می گذاریم و با چکش و یا

رنگ باید به طوری باشد که رگه های زیبای خوب و حتی چشمه های آن از بین نرود و این همه زیبایی های طبیعت خودراندن معنای در قطعه جوئی مهم نهاده است. ظرافت بیان رگ احساس سازنده آن باشد. به نظر این جانب زیبرنگ گستران نیز این طرز تهیه کرده مناسب است. چوبهای اضافی گرد و مانند پوست و سایر دوروزیهای و ضحعات و خورده چوبها یا مغزهای پوست اثر و پوست خشک شده روی گردود (که سبزی رنگ است) مقداری حنا، رُئاس، و اجس، و زیتب. و ... در پالتی ریخته آنها را مدت دو ساعت میروشانند. سپس می گذاریم سرد می شود و بعد با صافی پارچه ای آن را صاف می کنیم. این آب به دست آمده را که رنگی تیره دارد در ظرف بزرگی ریخته و بازمی خوشاییم- آنقدر میجویند تا تمام آب آن بخار شود و پودری آن در نه ظرف باقی بماند (در اینجا باید که مواظب بود پودرها سوزند تا کسی دود چوبه بپاید برداشت و در ظرف دیگر عالی کرد) این پودر را جمع آوری نموده و با پنبه که پاره های پارچه ای کش از داده ایم به ملاست و آهستگی اول پشت سننور و بعد کلافها و بعد صفحه روبرو با صورت مالش روی می کنیم. اکنون اگر خوب تمییز رنگ تیره تر باشد، دو دست یا پودر زیادتری و مالش بیشتر و محکمتری این محل را تکرار می کنیم. برای نوع چوب آزاد نیز باید پیشتر از پودر استفاده نمود و با ممکن است کلافهای سننور به خاطر سبک بودن وزن آن از نوع افرا که سفیدتر است استفاده شود تا اینکه در این صورت باید که آنها را چندین بار با همین پودر رنگ کرد تا تمام سننور به دست دارای رنگی مناسب پیدا کند. (دقت در این مرحله مواظب بود توجه باشد)

لاص و اللعل:

پس از زیبرنگ مناسب که شرح آن داده شد، به منظور دوام و استحکام رنگ و هم چنین کمی دارای شفاف بودن و جلاداشتن از لاک و الکل استفاده می کنیم. مقدار عمل به طریق زیر می باشد:

کافی لایب از نوع الکل صنعتی الیلیک با درجه ۹۰ یا استاس الیلیک تریابتین باشد که لاک در آن حلال شود. این الکل از چوب و درخت بادست می آید و سعی است. لاک نیز ماده طبیعی است.

طرز تهیه آن: یک بطرف الکل باید دارای چهار قاشق غذاغوری لاک باشد. حتی الکل لاک و الکل باید دقیق باشد. چون اگر غلظت آن زیاد باشد هنگام کار خط می افتاد. این بطور در جای نسبتاً گرمی می گذاریم تا خوب مخلوط گردد. سپس چندین بار آن را تکان داده که با اختلاط کامل کاملاً مطمئن شویم. اکنون این لاک الکل آماده کار است.

برای شروع ابتدا از پشت سننور اقدام می کنیم، کمی پنبه لای پارچه ای از جنس نخی طبیعی قرار داده و آترا داخل ظرف

سیسهای سفید ۸ دور و برای سیسهای زرد ۹ دور. پس از کلاف بلند شروع نموده، چهار عدد چاهم و دو عدد سیس برای سیسهای زرد و چهار عدد بعدی را با پاتین کلاف سیس سفید را با ساجمه که نزدیک صفحه زیر است قلاب کرده و از سایر مربوط به خودش (چهارمین شیار) عبور کرده و شیار طرف گوشه انتقال داده و اندازه ببردن آن باید دو برابر شیار گوشه باشد، با سیس پنجم آنرا قطع کرده وارد مورخ گوشه می کنیم. به طوریکه سر سیس پدید آید. شیار گوشه را با ناید مربوط به خودش (کلیده و سیله ای است که دستور را آن کوک می کند) به طرف بالا برد و قدری سیس به گوشه فشار داده که تا بخورد و بعد سیس پنجم را (درمی گوشه را بچرخانیم) کسی که سمت داشت، کلیده را به طرف ابرویم. سیس دوازده رویف از گوشه ها را بشمارید و به طرف بالای ستور بروید و مانند بالا سیس را ببندید. به همین طریق یک سیس به آخر ببندید و قدری محکم کنید. اکنون مفتول رو شیطانک را از زیر سیس به سمت عقب عبور داده و نزدیک شیطانک بیاورید و آن را با قدری فشار چرخانید تا داخل شیار جا بیفتد. این عمل را برای هر دو مفتول انجام دهید. اکنون ابتدا از پاتین ستور تمام سیس های سفید را به همان نحو که توضیح داده شد، سیس کشی کنید، پس از تمام کاف سیسهای زرد شروع و به اتمام برسانید.

خرک مستور
اولاً جنس کلاف ستور باید از جنس خود خوب ستور تهیه نمود و دوم این که اندازه خرکها برای ستور سل کوک باید به فرقی زیر باشد:
ارتفاع خرک های سفید ۲۳ میلی متر، و ارتفاع خرک های سیسهای زرد ۲۱ میلی متر.
اصولاً طول خرکها کمی با یکدیگر متفاوت هستند ولی ارتفاعات نوشته شده برای زیرسیس چهارم (سیسهای زدهمست خرک) و به منظور بازدهی صدا بسیار مناسبند. خرکها توسط خراط تراشیده می شود که باید بسیار دقیق و با حسابد بسیار زیبا هر قسمت از آن معنی و مفهوم دارد مثل: کمر خرک، گودی خرک، ارتفاع خرک، اندازه خرک (مهره خرک) شیار روی سر آن... در هنگام کزاز کردن خرکها قطر داخل آنها باید دقت نمود همه کاف ارتفاع داشته و ساجمه روی آنها کچک نه آید.

نظیر ذابره آن ۱۷ تا ۱۷٫۵ میلی متر و به صورت کاملاً شرفی و سنتن باید تراشیده شوند. (نمونه های آن در بازار موجود است). رنگ آنها هم مانند رنگ ستور باید هماهنگ باشد (همان رنگ آمیزی که قبلاً گفته شد).

شیارهای خرک باید مناسب با ساجمه روپین آن باشد یعنی از طرف خود بیرون ژنده و یا کوتاه تر از طرفین آن نباشد، برای ساجمه روی خرک از ششماره قطر ۲٫۵

میلی متری و به طول ۱۷٫۵ میلی متر استفاده می شود. گودی نه خرک باید حدوداً ۲ میلی متری از ذابره آن پاتین تر باشد، اندازه قطر کمر خرک باید معادل ۵٫۵ میلی متر باشد. یک واگیر نعلبکی مانند در وسط کمر خرک تهیه می گردد که به زیرپاتین آن می افزاید.
پس از رنگ آمیزی و خشک شدن خرکها، با لایین یعنی قسمتی که به صفحه تماس دارد را روی سطح صاف با یک مساده مناسب و با وجود رنگ پاک می کنیم.
سواور کردن خرک روی سیم ها
ابتدا تمام سیسهای مربوط به سیسهای سفید را که بلندتر از خرکهای زرد هستند، به وسیله ضایوب یا شمع، کفتر هر یک از آنها و قلاب نموده که روی سیسها مستور به راحتی عبور جدا و با کزاز شوند، بعد کلیده سیسها را در هر صورت از زیر چهر سیس جامی می کشیم. رعایت فاصله ۱/۳ سانتی متر را بکنید. بعد خرکهای طرف سیسهای زرد را نیز همین طرز سیس هم قرار می دهیم. برای کوک کردن از وسیله ای به نام دیابازون استفاده می شود که به دو گونه است: ضربه ای و بادی. دیابازون ضربه ای، مانند شکل لا اقل نیست که معمولاً تا ۱۴۰۰ تا ۱۵۰۰ میلی متری دیابازون بادی دارای چندین نت است که برای اشخاص مبتدی مناسب تر است. در هر صورت نت ۴ یعنی سل را در صدا درآورده و با کلیده، یک سیس از چهار سیس خرک سواور یعنی خرک سل را کوک می کنیم. البته باید نیم پردا پاتین تر کوک نموده، سپس سیس دیگر را با آن یک پردا کوک می کنیم. چهار سیس زرد را نیز یک اکتاو پاتین تر بعد از آن کوک می کنیم و در هر صورت یک سیس هم چنین سیسها زردت دو را با هم یک اکتاو پاتین تر کوک می کنیم.
بعد نت فا از خرک دوام، و به همین متوال، سیسهای زرد فا را، بعد نت اس را کوک می کنیم و زردهای سی را هم کوک می کنیم. بعد از هارمونوی فاصله پنجم استفاده کرده و نت (Re) ای سفید و زرد را کوک می کنیم. بعد از هارمونوی فاصله چهارم استفاده کردنت می و زرد مربوط به آن را کوک می کنیم. می کوک می کنیم اول را نیز موقتاً کوک کرده و زرد آن را یک اکتاو پاتین تر کوک می کنیم.
نت فای خرک نهم را با خرک زیرسیس دوم از سیس جفت و یک صدا کوک می کنیم زرد آنها نیز به همین ترتیب، به سمت چند صد میاید کوک می کنیم مستور را به دیابازون رسیده که مستور وضعیت طبیعی خودش را از دست ندهد و کم کم فشار را تحمل نموده و خود را نامطمین کند، چون هنگام کوک کردن، به تمام جوانب فشار وارد می شود، پس باید با احتیاط و زمان طولانی آن را در حالت کوک معمولی درآورد، معمولاً زمان اول تا آخر که سیسها را به کلاف اینهمه فشار باید مقاومت کند. چون در مقابل اینهمه فشار باید مقاومت کند. اکنون خرکهای سفید را از نظر زروست بودن (صحیح

بودن صدا) بررسی می کنیم که زیرسیس (پشت خرکها) دقیق یک اکتاو پاتین باشد (این عمل با تغییر سیس خرکها به سمت راست یا چپ امکان پذیر است) پس از آن روز کوک معمولی را روی ستور می گذاریم.
■ **خرقی چند...**
موضوعی که بسیار حائز اهمیت است: احساس است، اگر هر کاری توأم با احساس باشد نتیجه آن اعمال بودن با سایر کارکنان و مطلوب بودن آن است.
ممکن است شما با دقت بسیار همه این افعال را بویوه می اجرا کرده و به طور صحیح انجام داده باشید. ولی باز می بینید ساز ساخت شما آشنان بازدهی صدای فوق العاده ای ندارد... چرا...
اولاً این ساز مستور، شیطانک ترین و لجام گیخته ترین ساز در دنیاست که انسان را واقعاً میانه می کند، زیرا ساز زروست سیس منوجه می شود که خوب نمی خواند!...
زمن این جا باید به عرض سرمانم هر سازنده ای دارای احساس خاصی است که شخص دیگر فاقد آن است... این چیزست که خواننده متعال در وجود همه یکتاست که بدویمه نمی گذارد، در دنیا معدود کسانی هستند که تئوری یعنی خلاقیت الهیه ای در وجود خود درآوردند که دارای این خصوصیات هستند، قللم من سلماً از نوتش این گونه مسائل قریب است، چون نویسنده نیستم، ولی این را می نامم که همه اینشتین نمی شوند!... در ساختن ساز باید چیزی در وجود شخص باشد که با تمام وجود آن را احس کرده باشد (مانند نوازندگان خوب) هنگام تراش صفحه، فشار دست من، درک من، شعور یافتن من، احساس قلب من، وجد من، چشم من، و از همه مهمتر طمأنینه من، با شخص دیگری فرق می کند. اینجاست که عظمت خانوادگی مشهور است که آن چه ما داریم از اوست، و نیست جز او! می کنیم که اینهمه استعداد و دانی را بما ارزانی کند... گفتنی زیادت است...
اصولاً ساز سازی، کاری تجربی است، این که در دفتر ۶۱ سال این عمرم می گذرد، در مدت ۵۵ سال این قدر و تجربه آموختن در ساختن آن به این نتایج دست یافته ام و امیدوارم چیزی از قلم نماند باشد.
مسائلی مانند: مضرب درست و صحیح و علمی، چسبه و چسب مناسب برای ستور و حفظ و نگهداری آن در غیر...
• مطالبی هستند که در بحث ما نمی گنجد، و از هر عملی باشد در نوشته هائی، از این مقوله برای صاحبان می نگارم انشا الله!
• **این تاقلبی نبود!**
در مدت عمرم، ستورهای زیادی دیده ام با شیوه کار استادکاران قدیم مانند: زاور و نام کار (اصطنافی) و ارمانه جلقا که فوت کرده است، و استاد اسدالله صدری اصطنافی کاملاً آشنای دارم. یاد دارم در سن دوازده سالگی

که افتخار شاگردی بزرگ مرد تاریخ موسیقی ایران شادروان استاد ابو الحسن صبا را داشتم. ستوری زده ایشان بود که قدری کوچکتر از ستورهای فعلی و دارای کلافی با ارتفاع کوتاهتر ساخته شده از چوب جنگلی و زردرنگ دارای سه سیس، این ستور خوب می خواند و از سوراخ کلاف بزرگ که داخل آن نگاه می کردیم، به کلاف رویور و اسلنغ کوچک با دو مداد که پهلوی یکدیگر قرار داده بودند تا خطی خوش ساخت شده بود: «عمل استاد اسدالله صدری اصطنافی را با نگاهی تازه باقی نگاه می داشت. بعداً این ستور را به عنوان هدیه به آقای ناخ نیا اعدا می فرمایند که در حدود ۳۰ سال پیش روی آقای ناخ نیا بمنزل ما آمدند و گفتند یکی از پهلای های این ستور افتاده داخل آن است. این ستور توسط حقییر مرمت و بازسازی گردید. این ستور همان مستور زردرنگ متعلق به استاد بود!

«کلام کلام، تمام این ستورها از نظر صدای معنایی داشتند، تا اینکه...»
دوست عزیز و هنرمند گرامی، جناب آقای استاد ناموسی، بزرگ مرد تاریخ ستورسازی ایران دست به کار ساختن ستور شدند. ابتدا منتری در اصفهان و سپس در تهران کار را ادامه داده و به مرحله ای رسیدند که هیچکس نرسید. ایشان پس شک یکی از اسطوره های تاریخ ستورسازی هستند، من هیچ ستوری را ندیده و شنیده ام تا این حد دارای صفاتی صاف و زلال و روشن و رنگ دار باشند.
در مورد آقای ناموسی هر چه بویستد کم است، چون من که خود خوانده هستم. من دانم که چقدر ایشان رحمت شکیده ای با چند سال نیست!... این جا جاست که می گویم (اگر ناموسی نبود، ما نبودیم؛ و من این جمله را برای همه دوستداران هنر و هنرجویان و هنرمندان در کمال فروتنی گفته ام!

متأسفانه ایشان هم که کهن سال ترین مرد موسیقی ما هستند نیز اقدام به نوشتن «خط نامه ای» تا کتابی در مورد ساختن ستور تقرب نمودند! و جای بسی تأسف است که این هنر هم مانند هنر تار سازی (مقصود یحیی نارسان است از استاد ارمانه جلغای اصفهان) به دست فراموشی سپرده می شود. در صورتی که این ها فرهنگ ایران زمین اند و باید در حفظ و احترام آنها کوشید. چند نفری کوتاه و با کمالات مختصر آن هم در مورد خود ایشان نوشته شده است و متأسفانه، فاقد جنبه علمی بوده و تاکنون کتابی مستند و محکم که شرح ساختن ستور را نوشته شده است وجود ندارد. متأسف!

این بود که حقییر بر آن شدم که با عقل ناقص و قلبی راضی تر از آن، اقدام به نوشتن آن نامه کنم. حتی به امید که با گذشتگی باشد برای سازندگانی آیندگان. کلیات همچنان باقیست!